

ALKOHOLIKŲ IR NARKOMANŲ VAIKAI. TIKRIEJI DUOMENYS

Robertas Cukeris (Robert A. Zucker) ir Hairemas Ficdžeraldas (Hiram E. Fitzgerald)

4 NACoA Network • 2000

Visuomeninė organizacija „Tėvai prieš narkotikus“, 2007 m.

Valstybei karštingai siekiant išspręsti jos gyventojų piktnaudžiavimo narkotikais problemą, gana dažnai ignoruojama didžiausia tos problemos paveiktų vaikų grupė – alkoholikų vaikai. Būtent čia pasireiškia sunkiausios pasekmės ir didžiausi piktnaudžiavimo nuostoliai. Taip formuojamas pamatas būsimosioms piktnaudžiaujančiųjų narkotikais kartoms ugdyti.

VAIKAI NARKOMANŲ ŠEIMOSE. BENDROJI AR SPECIFINĖ “NARKOTIKŲ PROBLEMA”?

Tai, kad ustipresnieji narkotikai lemia didesnę dalį šalies problemų, susijusių su narkotikais, yra populiarus mitas. Neseniai atlikti Ronaldo Keslerio (Robert Kessler) ir jo kolegų (Kessler su kitais, 1994) nacionalinis psichikos sutrikimų tyrimai – Nacionalinė susijusių ligų studija, parodė visai kitokį vaizdą. Jungtinių Valstijų gyventojų įvertinimas pagal šią apžvalgą patvirtino, kad vienas iš keturių asmenų yra kada nors patyręs sutrikimą dėl psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, o vienam iš devynių pastaraisiais metais buvo nustatyta aktyvi tokio sutrikimo per pastaruosius metus diagnozė.

Sutrikimų, nulemtų “kitų narkotikų”, santykis su sutrikimais, nulemtais alkoholio, per visą gyvenimą sudaro 1:32, o per pastaruosius metus – 1:62. Kita vertus, tarp visų turėjusių psichiką veikiančių medžiagų vartojimo sukeltų sutrikimų, 88 procentai yra sukelti alkoholio, prie kurio gali prisidėti ar neprisidėti “kiti narkotikai”. Šis faktorius beveik visuomet figūruoja, nagrinėjant sunkiausias su narkotikų vartojimu susijusias sutrikimų formas. Tarp tų, kuriems yra nustatyta priklausomybės nuo bet kokių psichiką veikiančių medžiagų diagnozė, 82 procentai yra priklausomi nuo alkoholio su arba be priklausomybės nuo „kitų narkotikų“ diagnoze. (Kesler su kitais., 1997).

Šie skaičiai iliustruoja suaugusiųjų gyventojų individualių sutrikimų lygį. Tačiau nagrinėjant juos iš šeimos perspektyvos pozicijų, jie taip pat yra šeimos, t.y. tos gyventojų dalies, kurie yra tėvai, problemų rodiklis. Šiuo atžvilgiu svarbiausias klausimas yra asmenų, turinčių su narkotikais susijusių problemų, kai narkotikas yra alkoholis, vaikų problema.

Dar geresnis šios problemos įvertinimas jos poveikio vaikams aspektu yra pateiktas ataskaitoje, kurioje buvo panaudoti 1996 metų Piktnaudžiavimo psichiką veikiančiomis medžiagomis ir psichikos sveikatos paslaugų administracijos Valstybinės piktnaudžiavimo narkotikais apžvalgos (Huang, Cerbone ir Gfroerer, 1998) duomenys. Iš pateiktųjų pavyzdžių matome, kad pastaruoju metu apie 8,3 procentų jaunesnių kaip 18 metų vaikų Jungtinėse Valstijose gyvena šeimose, kur vienas ar abu tėvai yra aktyvūs alkoholikai. Priskaičiavus draudžiamus narkotikus ir alkoholį, šis skaičius padidėja iki 10 procentų. Tikrai 17 procentų šeimų problema yra susijusi su kitais narkotikais (ne alkoholiu). Tai yra neįprasta informacija ir populiariai spaudai, ir darantiems politinius sprendimus, kur paprastai narkomanija ir jos įtakos vaikams problema yra apibūdinama kaip uždraustųjų narkotikų vartojimo problema.

KOKIE ŠEIMOS POŽYMIAI YRA PADIDĖJUSIO PAVOJAUS VAIKAMS RODIKLIAI?

Kitais tyrimais buvo dar tiksliau nustatyta, kokioje šeimos aplinkoje kyla didžiausias pavojus. Aišku, kad daugiausia alkoholio vartoja 18-30 metų amžiaus vyrai ir moterys (Office of

Applied Statistics, 1998). Visi duomenys liudija, kad jaunesnių tėvų vaikams egzistuoja daug didesnė tikimybė turėti bent vieną susijusį su narkotikais iš savo tėvų.

Čilkoutas (Chilcoat), Breslau ir Antonis (Anthony) 1996 m. nustatė, kad tėvų priežiūra kaip veiksminga auklėjimo ir apsaugos priemonė prieš vaiko išitraukimą į narkotikus, turi daug menkesnį poveikį, kai motinos pačios jais piktnaudžiauja. Yra žinoma, kad jaunesni tėvai mažiau rūpinasi savo vaikais (Belsky, 1984; Field ir kt., 1980). Kitaip tariant, vaiko apleidimo pavojus labiau gresia jaunesnių tėvų, kurie patys labiau linkę ištraukti į narkotikų vartojimą, vaikams.

Poveikis vaikams, augantiems šeimose, kur esama žalingų įpročių, yra įvairiopus. Vaikas įgyja gėdingos patirties, kai, pavyzdžiui, kuris nors jo tėvų areštuojamas už vairavimą esant neblaiviam arba už narkotikų turėjimą. Kai apie tokius atvejus pasakojama žiniasklaidoje, dažnai ignoruojamas faktas, kad toks atsitikimas su vienu tėvų yra ne šiaip sau įvykis su suaugusiu žmogumi. Tai yra ilgalaikio proceso, vykstančio šeimoje, požymis.

Uždraustųjų narkotikų turėjimas, jų prieš tai neavartojus, yra labai retas reiškinys. Reikia turėti šaltinį, norint tokių narkotikams gauti, o jis paprastai atsiranda pabuvus tam tikrą laikotarpį narkomanu ir pereinant nuo silpnesnių narkotikų prie stipresniųjų. Suprantama, kad turint tokią ankstesnę patirtį, tėvai veikiausiai nesirūpins savo vaikų auklėjimu.

Panašus ilgalaikis procesas vyksta šeimose, kur bent vienas tėvų yra alkoholikas, ir jo areštas už vairavimą esant neblaiviam tebūna mažas šio proceso epizodas. Norint tai patikrinti laiko perspektyvoje, buvo atlikti tyrimai, kurie patvirtino, kad girti vairuotojai iki to arešto, po kurio jiems buvo skirti specialūs kursai ar gydymas, savo įprastoje aplinkoje yra gėrę vidutiniškai 9,4 metų. Nuo to momento įvykiai, susiję su šiuo suaugusiu šeimos nariu, kurie anksčiau tebuvo vienos šeimos nelaimė, tampa kiek daugiau žinomi visuomenei, tačiau tai šeimai jie nėra išskirtiniai įvykiai, nes ji per daugelį metų prieš šį įvykį, tapusį žinomu visuomenei, patyrė daugybę panašių momentų.

...svarbiausia asmenų, turinčių su narkotikais susijusių problemų, kai narkotikas yra alkoholis, yra vaikų problema.

SOCIALINĖS POLITIKOS GAIRĖS

Yra būtina kurti žiniomis pagrįstą socialinę politiką vaikų iš tokių šeimų atžvilgiu, giliau suprasti jų vaikystės istoriją. Mes turime parengti veiksmingas programas, kurios padėtų šeimai priešintis narkomanijos tėvams įtakai. Vaikystėje yra du rizikos šaltiniai. Vienas jų yra susijęs su vaiko temperamentu ir biologiniu pažeidžiamumu. Jis yra skirtingas tos pačios šeimos vaikams. Kitas rizikos šaltinis yra susijęs su "lizdo struktūra", kuriai priklauso kiekvieno iš tėvų elgesys ir santykiai su visuomene, kaimynai ir netgi rizikos ir apsaugos faktoriai subkultūroje, kurioje vaikas yra gimęs.

Vadinasi, rizika vaikui yra didesnė, kai tėvų alkoholizmas yra didesnio laipsnio, kai jis ilgiau trunka, kai abu tėvai yra alkoholikai, kai jį lydi kiti psichikos sutrikimai ir socialinė šeimos dezorganizacija. Kai egzistuoja ne visi šie faktoriai, pavojus vaikui sumažėja (Puttler su kitais, 1998; Wong su kitais, 1999). Šie atradimai turi ženklios įtakos diferencijuotos įsikišimo politikos formavimuisi. Vienai šeimų grupei reikalinga ankstyva ir aktyvi pagalba, o kitai grupei įsikišimas reikalingas tikrai tam tikrais didesnės įtampos momentais.

TOLESNI ŽINGSNIAI

Mes turime giliai suprasti, koku būdu tėvų alkoholio ir kitų narkotikų vartojimas bei piktnaudžiavimas narkotikais daro įtaką jų vaikų vystymuisi, ir tokia informacija bus naudinga rengiant prevencijos programas. Mums taip pat reikia suprasti šeimos patiriamos rizikos įtaką tolesniam vaiko elgesiui. Paprastai politikos kūrėjai tuo mažiau domisi, nes šios pasekmės yra ne tokios akivaizdžios ir jų rezultatai pasirodo daug vėliau. Tačiau iš statistinių duomenų apie šeimos

istorijos bei sutrikimų, susijusių su alkoholiu, poveikį palikuoniams (Cotton, 1979; Russell, 1990), yra žinoma, kad, pastariesiems užaugus, chronologiškai nutolę neigiami rezultatai turi palikuonims įtakos visą gyvenimą.

Literatūra

Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Developmental Psychology*, 17, 3-23.

Chilcoat, H.D., Breslau, N., & Anthony, J. C. (1996). Potential barriers to parent monitoring: Social disadvantage, marital status, and maternal psychiatric disorder. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 35, 1673-1682. Cotton, N. (1979). The familial incidence of alcoholism: A review. *Journal of Studies on Alcohol*, 49, 89-116.

Field, T., Widmayer, S. M., Stringer, S., & Ignatoff, E. (1980). Teenage, lower-class, black mothers and their preterm infants: An intervention and developmental follow-up. *Child Development*, 51, 426-436.

Huang, L. X., Cerbone, F. G., & Gfroerer, J. C. (1998). Children at risk because of substance abuse. In: Office of Applied Studies, Substance Abuse and Mental Health Services Administration (Eds.) *Analyses of substance abuse and treatment need issues.*, Chapter 1 (pp. 5-18). Rockville, MD: Author, (DHHS Publication Document No. (SMA) 98-3227).

Kessler, R.C., McGonagle, K.A., Zhao, S., Nelson, C.B., Hughs, M., Eshleman, S., Wittchen, H.U., & Kendler, K.S. (1994). Lifetime and 12-month prevalence of DSM-III-R psychiatric disorders in the United States. *Archives of General Psychiatry*, 51, 8-19.

Kessler RC, Crum RM, Warner LA, Nelson CB, Schulenberg, J., & Anthony, J.C. (1997). Lifetime co-occurrence of DSM-III-R alcohol abuse and dependence with other psychiatric disorders in the National Comorbidity Study. *Archives of General Psychiatry* 54, 313-321.

Puttler, L.I., Zucker, R.A., Fitzgerald, H.E. & Bingham, C.R. (1998). Behavioral outcomes among children of alcoholics during the early and middle childhood years: Familial subtype variations. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 20, 1962-1972.

Russell, M. (1990). Prevalence of alcoholism among children of alcoholics. In M. Windle & J.S. Searles (Eds.), *Children of alcoholics: Critical Perspectives* (pp. 9-48). New York: Guilford.

Wong, M.M., Zucker, R.A., Puttler, L.I. and Fitzgerald, H.E. (1999) Heterogeneity of risk aggregation for alcohol problems between early and middle childhood: Nesting Structure Variations. *Development and Psychopathology*.

Tyrinėtojas Robertas Cukeris (Robert A. Zucker) yra filosofijos daktaras, dirba Mičigano universitete, jis yra Nacionalinės alkoholikų vaikų asociacijos NACoA (National Association for Children of Alcoholics) Mokslinių patarėjų valdybos narys.

Tyrinėtojas Hairemas Ficzžeraldas (Hiram E. Fitzgerald) yra filosofijos daktaras, dirba Mičigano universitete.